

แหวนดอกไม้: ตัวละครสวมบทบาทเพศตรงข้ามภายใต้
'ความโสด' และ 'ครอบครัว' ในสังคมสมัยใหม่*

Wuen Dokmai: Crossing-Gender Characters beneath
'Singlehood' and 'Family' in Contemporary Thai Society

รุษชนี ศรีสมาน**

Runchanee Srisaman

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงให้เห็นถึงการออกนอกกรอบของตัวละครสวมบทบาทเพศตรงข้ามในนวนิยายเรื่อง *แหวนดอกไม้* แสดงถึงกรณียามสถานภาพโสดของตัวเอง สร้างความเป็นปัจเจกโดยยึดสถานภาพโสด มองการทำงาน และการสร้างครอบครัวเป็นเรื่องไร้สาระ ในขณะที่นวนิยายเป็นพื้นที่ดำรงแนวคิดแบบรักต่างเพศ การมีครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญ ผู้ที่อยู่นอกกรอบถูกมองว่าแปลก ผิดธรรมชาติ ดังนั้นตัวละครสวมบทบาทเพศตรงข้ามที่พยายามขัดขืนไม่เข้าไปตกอยู่ภายใต้อุดมคติเรื่องการทำงานและการสร้างครอบครัวตามที่สังคมกำหนดให้ นั้นถูกแปลกแยกออกมา อันนำไปสู่ความรุนแรงซ่อนเร้นอยู่ในสถาบันครอบครัว ทั้งนี้ตัวละครสวมบทบาทเพศตรงข้ามได้สร้างแรงกระตุ้นให้ตั้งคำถามเปิดโปงมายาคติเกี่ยวกับกรอบความคิดเรื่องเพศสภาพที่สังคมกำหนดนั้นเป็น

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง "ตัวละครสวมบทบาทเพศตรงข้ามในนวนิยายโรมานซ์: ความสัมพันธ์กับเรื่องเพศในสังคมไทย" โดยมี อาจารย์ ดร.อารีญา หุตินทะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.

** นักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต สาขาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร และอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ติดต่อได้ที่: runchanee@hotmail.com

ธรรมชาติหรือไม่ อีกทั้งความพยายามของตัวละครดูเหมือนจะรื้อถอนมายาคติเกี่ยวกับเรื่องการแต่งงานและการสร้างครอบครัวสมบูรณ์ตามที่สังคมพึงประสงค์ แต่พยายามเสนอทางออกให้ตัวละครที่อยู่นอกกรอบสามารถประนีประนอม ทำความเข้าใจ และอยู่ร่วมกันในสังคมได้

คำสำคัญ: การสวมบทบาทเพศตรงข้าม; ความโสด; ครอบครัว

Abstract

Living their lives in opposite gender roles, the characters in the novel of “Waen Dokmai” choose their own definition of singlehood, maintain their individuality through staying single and judge that marriage and family life are nonsense. Due to the fact that this novel is the site of heterosexual love preservation and of giving ‘to have a family’ value an importance. The characters, which live their lives against these ideal values, are judged to be alienated and unusual persons. Consequently, it leads to acts of implicit violence in family lives. Readers, meanwhile, are intrigued to ask whether myths of these dominant social values are usual or not. Even though the characters seem to challenge these ideal values, the novel does not present any social breakthrough. However, the characters can compromise, comprehend, and live together with the others in society.

Keywords: Crossing Gender; Singlehood; Family

บทนำ

การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องเพศสภาพในวรรณกรรมไทยแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของบทบาททางเพศที่แปรไปตามยุคสมัย กรอบความคิดแนวสตรีนิยมเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรมเพื่อศึกษาความ

แตกต่างของบทบาททางเพศหญิงชาย อคติเกี่ยวกับเรื่องเพศ และการพยายามต่อสู้ให้เป็นที่ยอมรับ เช่น วิทยานิพนธ์ของ วีรวรรณ ศรีสำราญ (2533) “สถานภาพสตรีไทยในนวนิยายของกฤษณา อโศกสิน ตั้งแต่ พ.ศ.2497-2530” กล่าวว่าสถานภาพสตรีไทยอยู่ในยุคเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ได้รับการศึกษาสูงขึ้น นวนิยายช่วงแรกเน้นหน้าที่สำคัญของสตรีเรื่องการเป็นกุลสตรี เป็นแม่บ้าน ส่วนนวนิยายในช่วง พ.ศ.2522-2530 บทบาทของสตรีมีความหลากหลายมากขึ้น ออกมามีบทบาททางสังคม สะท้อนให้เห็นทางด้านการศึกษาและอาชีพเท่าเทียมกับบุรุษ หรือการศึกษาโดยใช้แนวคิดแนวคิดสตรีนิยมมุ่งให้ความสำคัญผู้หญิงในฐานะและสิทธิที่เท่าเทียมกัน ของ วีรวัฒน์ อินทรพร (2541) เสนอปริญญาบัตรเรื่อง “การศึกษาแนวคิดสิทธิสตรีในนวนิยายของโบทัน” กล่าวว่านวนิยายของโบทัน เน้นการนำเสนอภาพตัวละครหญิงในด้านบทบาท สถานภาพ ลักษณะนิสัย การแก้ปัญหาและความสัมพันธ์กับสังคมในเชิงสิทธิสตรี สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสิทธิสตรี การชี้้นำในการแก้ไขปัญหาและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมที่มีต่อสตรี ในด้านอคติทางเพศ การกดขี่ การขาดโอกาสทางการศึกษาและการประกอบอาชีพ การถูกละเมิดทางเพศ ฯลฯ เชื่อมโยงกับภูมิหลังของโบทัน และโลกทัศน์ที่มีต่อสตรีในสังคมไทย หรือการศึกษาของ พรสวรรค์ สุวรรณชาติ (2552) เรื่อง “นักเขียน นวนิยายสตรีกับการนำเสนอโนทัศน์สตรีนิยมในนวนิยายไทยร่วมสมัย” ใช้นวนิยายขณะการประกวดที่แต่งโดยนักเขียนสตรีมาศึกษาใช้แนวคิดสตรีนิยมวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขในการนำเสนอตัวละครหญิง พบว่าผู้หญิงด้อยกว่าผู้ชายในทุกด้าน แม้นักเขียนจะพยายามสะท้อนความทุกข์ยากของผู้หญิง แต่ก็ไม่สามารถก้าวข้ามความไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงชายในสังคมปิตาธิปไตยไปได้

การศึกษาดังที่ยกตัวอย่างดังกล่าวมุ่งนำเสนอให้เห็นสถานภาพของชายหญิงที่เป็นแบบชัดตรงข้ามตามลักษณะของนวนิยายแนวสะท้อนสังคมที่มีเนื้อหาเน้นให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องเพศ ความแตกต่างดังกล่าวอาจถูกมองว่าเป็นปัญหาที่ต้องลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อแสวงหาความยุติธรรมความเท่าเทียมกันในสังคม เมื่อมาพิจารณานวนิยายแนวโรมานซ์ที่เป็นเรื่องความรักหนุ่มสาว กระจุ้มกระจิม การก้าวออกไปจากกฎเกณฑ์เรื่องเพศสภาพที่สังคมกำหนดให้ โดย

ให้ตัวละครสวมบทบาทเพศตรงข้ามโดยการปลอมตัวสวมเสื้อผ้าเพศตรงข้ามก็ตี การให้สวมบุคลิกคุณสมบัติของเพศตรงข้ามก็ตีหรือการสลักร่างจากหญิงเป็นชาย ชายเป็นหญิงก็ตี ล้วนเป็นจินตนาการที่น่าสนใจที่พยายามทำให้ตัวละครก้าวออก จากความแตกต่างทางเพศแบบคู่ตรงข้าม การปรากฏของตัวละครสวมบทบาทเพศ ตรงข้ามทำให้เกิดการทบทวน หรือตั้งคำถามเกี่ยวกับอุดมการณ์เรื่องเพศที่ดำรง อยู่และความเลื่อนไหลไปตามสภาพสังคมสมัยใหม่

ตัวละครสวมบทบาทเพศตรงข้ามรูปแบบหนึ่งคือตัวละครที่มีลักษณะ นอกรอบความเป็นหญิง ความเป็นชายที่สังคมกำหนดไว้ กล่าวคือเป็นตัวละครที่มี เพศสรีระไม่สอดคล้องกับเพศสภาพที่สังคมกำหนดให้ หรือมีคุณลักษณะของเพศ ตรงข้าม เช่น ตัวละครหญิงแต่มีอุปนิสัยแบบผู้ชาย หัว โพงผาง ไม่เรียบร้อย มั่นใจแกร่งกล้าเกินกว่าผู้หญิงทั่วไป ที่เรียกกันว่า หญิงมัน หญิงแกร่ง ผู้หญิง ทำงาน “เวิร์คกิ้งวูแมน” (working woman) หรือตัวละครชายมีอุปนิสัยเรียบร้อย สุภาพอ่อนโยนอย่างมากหรือมีกิจกรรมที่ผู้ชายไม่นิยมทำเช่น เย็บปักถักร้อย งาน ฝีมือ รักสวยรักงามที่เรียกกันว่า ผู้ชายแบบเมโทรเซ็กส์ชวล (metrosexual) หรือ พรืดดีบอย (pretty boy) อย่างไรก็ตามในการศึกษานี้ตัวละครดังกล่าวมิได้หมาย รวมถึงตัวละครที่มีพฤติกรรมรักเพศเดียวกัน ในที่นี้จะกล่าวถึงตัวละครที่มีลักษณะ ดังกล่าวในนวนิยายเรื่อง “แหวนดอกไม้” เป็นข้อมูลหลักในการนำเสนอบทความนี้

แหวนดอกไม้ นวนิยายของ ขวัญใจ เอ็มใจ หรือนามปากกา “ดวงตะวัน” ตีพิมพ์เป็นตอนๆ ในนิตยสารสกุลไทยเมื่อ พ.ศ.2547 และได้รับการตีพิมพ์รวมเล่ม มาแล้วถึง 3 ครั้ง รวมถึงได้นำไปสร้างเป็นละครออกอากาศที่สถานีโทรทัศน์ไทย ทีวีสีช่อง 3 เมื่อ พ.ศ.2550 เรื่องราวนวนิยายกล่าวถึงคนโสดสองคนคือลายสิงห์และ แหวนเพชรซึ่งไม่มีความประสงค์จะแต่งงานใช้ชีวิตครอบครัว แม้ว่าจะอยู่ใน ครอบครัวที่สนับสนุนให้มีคู่ครองอย่างจริงจัง ลายสิงห์ หนุมวัย 31 ปี เจ้าของร้าน ดอกไม้ชื่อ “สิงห์ดอกไม้” ครอบครัวประกอบไปด้วยผู้เป็นพ่อคือ พัดยศ ข้าราชการ วัยเกษียณ ลายสิงห์มีพี่น้องด้วยกัน 5 คน คือ เครือเถา ข้าวบิณฑ์ แก้วกุดั่น และ ดาวจงกล ทั้งหมดมีคู่ครองทั้งที่แต่งงานและหมั้นหมายกันไว้ แต่ละคนแยกไปมี

ชีวิตครอบครัวภายในรั้วเดียวกัน เป็นครอบครัวใหญ่ดูเหมือนจะอบอุ่นตามแบบที่ พัดยศ ผู้เป็นพ่อหวังไว้ ส่วนลายสิงห์เป็นลูกคนกลางที่ทุกคนในครอบครัวเป็นห่วง ลายสิงห์เพราะเป็นคนเดียวที่ยังไม่มีแววจะแต่งงานทั้ง ๆ ที่อายุก็สมควรจะมี ครอบครัวได้แล้ว ส่วนแหวนเพชร หญิงมันวัยใกล้สามสิบผู้ศรัทธาชีวิตโสดเป็นผู้ช่วยบรรณาธิการของนิตยสาร Lovely Family และมีตั้งใจเพื่อนเกย์คนสนิทร่วมกลุ่มกันมาตั้งแต่สมัยเรียนมหาวิทยาลัยทำงานอยู่ด้วยกัน

แหวนเพชรกับลายสิงห์ได้รู้จักกันและแหวนเพชรเข้ามาช่วยเคลียร์คลาย ปัญหาพี่น้องครอบครัวของลายสิงห์ ทั้งในกรณีน้องสาวระหองระแหงกับสามี หลานสาวมีผู้ชายมาติดพันจนเกือบจะถูกหลอกให้เสียคน และพี่ชายคนโตนอกใจ ภรรยา ครอบครัวของลายสิงห์เห็นแหวนเพชรสนิทสนมกับลายสิงห์เข้าใจว่าทั้งสองน่าจะมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกันจึงบังคับให้แต่งงานกัน แม้ว่าทั้งคู่เริ่มจะมีใจให้กันแต่เมื่อถูกบังคับให้แต่งงานกันก็รู้สึกว่าจะต้องสูญเสียอิสรภาพไป แหวนเพชรพยายามปฏิเสธหนีหน้าไปจากลายสิงห์ จนในท้ายที่สุดก็ตกลงกันได้ว่าจะไม่แต่งงานกัน แต่จะใช้ชีวิตดูแลกันและกันอยู่ด้วยกันไปเรื่อยๆ ตลอดไป

ลายสิงห์และแหวนเพชรเป็นตัวแทนของการทำทนายที่สังคมพยายามใช้จัดระเบียบภายใต้เงื่อนไขของสังคมอันพึงประสงค์ เป็นเรื่องของความปกติ ความเป็นธรรมชาติ ตัวละครสวมบทบาทเพศตรงข้ามเป็นโฉมหน้าของชายหญิงในสังคมสมัยใหม่ที่ปรากฏขึ้นในนวนิยายโรมานซ์ที่กำลังตั้งคำถามกับอุดมคติที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมแห่งความเป็นจริงเกี่ยวกับเรื่องความโสด ความรักและครอบครัว ว่าวิถีชีวิตดังกล่าวที่เห็นเป็นเรื่องธรรมชาติปกตินั้นแท้จริงแล้วเคลือบแฝงไปด้วยความรุนแรงที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใต้ชุดอุดมการณ์นั้นๆ

ลายสิงห์: คนโสดนอกกรอบแต่ไม่นอกกฎ

กรอบแนวคิดเรื่องเพศสภาพ ความเป็นหญิง ความเป็นชายถูกกำหนดอย่างชัดเจนด้วยเพศสรีระที่มีตั้งแต่เกิด การแบ่งแยกตามเพศคือการแบ่งแยกความสำคัญทางสรีระให้เห็นว่า ผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่างกันโดยธรรมชาติ

เพศชายแข็งแรง เพศหญิงอ่อนแอต้องการความคุ้มครอง ดังนั้นความเป็นชายจึงถูกจัดวางให้มีสถานะอยู่เหนือกว่าความเป็นหญิง รวมถึงกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม เริ่มต้นจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันอื่นๆ ในสังคมที่จะอบรมกล่อมเกลา ถ่ายทอดทั้งองค์ความรู้ทักษะค่านิยมอุดมคติความเชื่อเรื่องเพศจึงมีการสืบทอดถ่ายทอดต่อไป บทบาทหน้าที่ชายหญิงถูกแบ่งตามสถานภาพทางเพศเป็นสองขั้วแยกออกจากกัน บทบาทหน้าที่ของผู้หญิงถูกจำกัดไว้ในฐานะของแม่และเมีย ผู้ชายเป็นผู้ปกครอง ส่วนผู้หญิงเป็นผู้ถูกปกครอง ความเป็นชายถูกจัดให้อยู่ในปริมาตรของความเป็นเหตุผล ชีวิตสาธารณะ การผลิต ชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม ต่างจากความเป็นหญิงที่ต้องอยู่ในพื้นที่ส่วนตัว ชีวิตในบ้านดูแลครอบครัว (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545: 6-11) ดังนั้นพื้นที่ของผู้หญิงจึงถูกจำกัดให้อยู่ในบ้าน ส่วนผู้ชายมีบทบาทหน้าที่ออกไปทำงานหาเลี้ยงครอบครัว เป็นผู้นำ มีอำนาจในการตัดสินใจ อีกทั้งเป็นแรงงานมีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ กล่าวได้ว่ากรอบความคิดดังกล่าวในสังคมสมัยใหม่รับแนวคิดแบบวิกตอเรียเรียนของสังคมตะวันตกที่ให้ความสำคัญกับความเป็นชายแบ่งแยกความสำคัญและพื้นที่ของชายหญิงอย่างชัดเจน ได้รับการสถาปนาให้เป็นกรอบความคิดกระแสหลัก และกรอบแนวคิดดังกล่าวอาจจะแฝงฝังมาพร้อมกับตัวบรรณกรรมรูปแบบของนวนิยายที่รับมาจากตะวันตกที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานในฐานะชนชั้นกลางมีการศึกษาจะรับมาใช้ในการสร้างโครงเรื่องและบุคลิกลักษณะตัวละครจึงเป็นไปตามกรอบความคิดนั้นโดยที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจก็ตาม

นวนิยายแหวนดอกไม้กล่าวถึง ลายสิงห์ชายหนุ่มอายุ 31 ปีเจ้าของร้านดอกไม้ ด้วยรูปร่าง วิธีการดำเนินชีวิต กิจกรรมและอาชีพ มีลักษณะความเป็นชายแบบที่ในยุคบริโภคนิยมเรียกว่า ผู้ชายแบบเมโทรเซ็กส์ชวล (วรรณภรณ์ สุขมาก, 2547) หรือ พรืดตีบอย (ประภาพร ชินวงศ์, 2546) คือมีความประณีตใส่ใจในการดูแลตนเองเป็นพิเศษสนใจเรื่องแฟชั่น รักความสวยงาม พิถีพิถันกับเรื่องรสนิยมในการใช้ชีวิตทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกิน ดื่ม หรือการเข้าสังคม อย่างไม่แหวนเพชรพุดถึงพฤติกรรมของเขาไว้ว่า “ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่เที่ยว ชอบอยู่

กับบ้านจัดบ้านเป็นคุณนายละเอียด ชอบจัดดอกไม้ ชอบกินไอศกรีมสตอร์วเบอร์ แล้วก็น้ำตาลโม่ปั่น เอ๊ย...เพื่อนกะเทยบางคนของฉันยังไม่ทำตัว 'สาว' เท่าคุณเลยนะคุณสิงห์ ยอมรับมาเสียดี ๆ เถอะว่าจริง ๆ แล้วคุณถักนิตติ้งเป็นงานอดิเรกด้วย" (ดวงตะวัน, 2554: 259) แม้กระทั่งแหวนเพชรก็ยังนำไปเทียบ "ความสาว" ของลายสิงห์กับเพื่อนของหล่อน

ความเป็นชายแบบเมโทรเซ็กส์ชวลเป็นปรากฏการณ์ความเป็นชายรูปแบบหนึ่งที่มีมากขึ้นและสามารถพบได้ทั่วไปในสังคมเมืองใหญ่หรือมหานคร เพราะสังคมเมืองมีวิถีชีวิตเอื้อให้ผู้ชายมีโอกาสได้จับจ่ายใช้สอย บริโภคสินค้าและบริการที่ประณีตพิถีพิถัน ทำให้ตนเองดูดี วิถีชีวิตดังกล่าวไม่ต่างไปจากผู้หญิง ซึ่งแต่ก่อนอาจถูกมองว่าพฤติกรรมเช่นนี้เป็นพฤติกรรมของพวกกรักร่วมเพศหรือผู้หญิงเท่านั้นที่ทักัน (วรรณภรณ์ สุขมาก, 2547: 13-14) ลักษณะนอกกรอบเช่นนี้สามารถนิยามลายสิงห์ได้ว่าเป็นชายแบบเมโทรเซ็กส์ชวล หากมองในมุมของรักต่างเพศที่แยกความเป็นหญิงความเป็นชายแบบชั่วคราวข้าม ลายสิงห์จึงถูกจัดวางให้เป็นความกำกวม ลักษณะความเป็นชายของลายสิงห์ ระบุได้ไม่แน่ชัดว่าจะอยู่ในกรอบของความเป็นชายแท้ ดังที่ในตอนแรกแหวนเพชรก็ยังนำไปเทียบกับตั้งใจเพื่อนที่เป็นพวกกรักร่วมเพศ โดยที่ไม่ได้ให้ความหมายผู้ชายแบบลายสิงห์ว่าแบบที่ผู้ชายแบบเมโทรเซ็กส์ชวล หรือ พริตตี้บอย อย่างไรก็ตามลายสิงห์ได้แสดงให้เห็นถึงนิยามของผู้ชายแบบเมโทรเซ็กส์ชวลว่าเป็นผู้ชายแท้ ๆ ที่มีความรักใคร่ในเพศตรงข้าม อีกทั้งคนในสังคมสมัยใหม่ก็ยังคงยอมรับในฐานะของผู้ชายแท้ในสังคม ลักษณะความเป็นชายแบบดังกล่าวเป็นการประกอบสร้างตัวตนในอีกรูปแบบหนึ่ง โดยให้ความหมายกับความเป็นชายเสียใหม่ไม่จำเป็นต้องยึดติดกับความแข็งแกร่ง หัวหาญอีกต่อไป

นอกจากนี้ ความเป็นชายแบบลายสิงห์ถูกนำไปเปรียบกับบุคลิกลักษณะของบุคคลที่มีรสนิยมรักเพศเดียวกัน หากจะดำรงตนโดยใช้ชีวิตโสดก็จะถูกเหมารวมว่าเป็นพวกเดียวกัน "ชายอายุขนาดนี้ ที่ยังเป็นโสด เขาว่าให้ตั้งข้อสันนิษฐานไว้ก่อนเลยว่า ไม่เป็นตุ๊ด ก็มีปัญหาบางอย่างจนไม่มีใครเขาอยากคบหา สร้าง

ครอบครัวด้วย” (ดวงตะวัน, 2554: 306) ความเป็นชายและสถานภาพโสดของ ลายสิงห์ถูกจัดให้เป็นความแปลกประหลาดภายในบ้าน “ทำเป็นหัวเราะดีไปนะ นายสิงห์ แก่ไม่กลัวถูกมองเป็นตัวประหลาดหรือไง” (ดวงตะวัน, 2554: 48) เมื่อมีคู่ เปรียบ ลายสิงห์จึงดูต่างจากสมาชิกในครอบครัว อดดีเรื่องเพศทำให้มองคุณค่า ของคนอย่างไม่เท่าเทียมกัน ทำนองดูถูกเหยียดหยาม และกันออกมาให้แปลก แยกในที่สุด

สถานภาพความเป็นชายนอกกรอบนี้เองทำให้ลายสิงห์ตั้งคำถามกับ ความเป็นชายแบบเมโทรเซ็กซ์ชวลและถูกประเมินค่าเรื่องลูกผู้ชายที่ดีนั้นควร จะต้องดำรงตนอยู่ในโครงสร้างสถาบันครอบครัวที่เพียบพร้อม ถ้ายังอยู่ใน สถานภาพโสดก็ยิ่งทำให้เกิดความกังวลต่อสถานภาพความเป็นชาย ความเป็นชาย ที่สมบูรณ์จึงต้องมีเกณฑ์ของการมีครอบครัวที่สมบูรณ์มาเป็นตัวชี้วัดความเป็น ชายแท้และชายที่ดีพร้อม เมื่อพ่อพยายามหว่านล้อมให้เขารับมีครอบครัว เจื่อนไข ดังกล่าวถูกหยิบยกมาใช้ว่า “เกิดเป็นลูกผู้ชายนะนายสิงห์มันต้องให้ดีพร้อมทั้ง เรื่องงานเรื่องครอบครัว มันถึงจะนับว่าเป็นยอดคน เป็นยอดชาย เป็นชายเต็มชาย นะ” ลายสิงห์หัวเราะเพียงรู้เหมือนกันแหละว่าทุกวันนี้เขาเป็นแค่ “ครึ่งชาย” เท่านั้น (ดวงตะวัน, 2554: 48) กฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดนั้นเป็นการให้คำบอกคล้อยอย่างมี อคติ การที่ลายสิงห์รู้สึกฉงนต่อกรอบความคิดดังกล่าวเป็นการกระตุ้นให้เกิดการ ตั้งคำถามว่าแท้จริงแล้วบุคคลที่สวมบทบาทอย่างเพศตรงข้ามนั้นถือว่าศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์นั้นได้ถูกลดทอนลง การดำรงสถานะอย่างเขาไม่เพียงพอที่จะเป็น ที่ยอมรับในสังคมหรือในสถาบันครอบครัวได้หรืออย่างไร? ในเมื่อเขาอยู่ใน ครอบครัวอย่างปกติสุขไม่มีปัญหากับใครในครอบครัว แต่การครองสถานะโสด กลับเป็นปัญหาที่ถูกยึดเยียดกดทับให้เขารู้สึกแปลกแยกแตกต่างจากคนในบ้าน

นอกจากนี้ ความเป็นชายแบบเมโทรเซ็กซ์ชวลในนวนิยายก็ถูกตั้งคำถาม ว่าความเป็นชายแบบเมโทรเซ็กซ์ชวลนั้นเป็นชายแท้หรือไม่ เมื่อมีการ เปรียบเทียบกับความเป็นชายตามแบบอุดมคติ คือ ความเป็นชายเต็มร้อยที่เป็น ผู้นำ หัวหาญ เข้มแข็ง เปรียบเทียบกับความเป็นชายแบบเมโทรเซ็กซ์ชวลที่มี

ลักษณะของเพศตรงข้าม เช่น มีความสุภาพเรียบร้อย อ่อนโยน รักสวยรักงาม ลายสิงห์เริ่มไม่มั่นใจเมื่อเปรียบเทียบกับตัวเองกับครองศีลชายหนุ่มที่ยื่นมือเข้ามา ปกป้องแหวนเพชรในตอนที่ถูกคุกคาม

ลายสิงห์เองก็ตระหนักถึง “พลัง” นั้นได้ดีเช่นกัน พลังอย่างที่คุณชายธรรมดาๆ เช่นเขาเองไม่มี! ...ที่ผ่านม ลายสิงห์เคยมั่นใจในความเป็นผู้ชายในแบบของเขา ผู้ชายที่เป็นเจ้าของร้านดอกไม้มีงานอดิเรกอย่างที่คุณชายคนอื่นๆ คงไม่ทำกัน แต่มาถึงวันนี้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ลายสิงห์ รู้สึกคลอนแคลนไม่มั่นใจและหวั่นไหว หรือว่าผู้ชายที่เป็นเจ้าของร้านดอกไม้อย่างเขาคงจะไม่สามารถปกป้องผู้หญิงคนไหนได้ทั้งนั้น ... ครองศีลหันกลับมาบอกลายสิงห์ว่า “กลับไปจัดดอกไม้ต่อให้สนุกนะครับคุณสิงห์ หวังว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นคงไม่ทำให้คุณตกอกตกใจจนเกินไปนัก”

(ดวงตะวัน, 2554: 406-407)

ลายสิงห์ให้ความหมายของตัวเขาว่าเป็นผู้ชายธรรมดา แต่ผู้ชายที่เข้มแข็งบึกบึนนั้นเป็นชายที่สมชาย การแบ่งแยกจัดลำดับชั้นความเป็นชายว่าใครมีมากมีน้อยกว่า หรือมีลักษณะที่ตรงกับความเป็นชายตามกรอบถือว่าเป็นชายแท้ หากมีลักษณะที่แตกต่างไปจากถูกจัดให้เป็นอื่น เช่นเดียวกับอคติทางเพศที่มีต่อความเป็นหญิงและเพศที่สาม อคติทางเพศแบบนี้จะถูกเผยแพร่และสืบทอดอยู่ในสังคมอย่างหยุดนิ่งตายตัว เนื่องจากอคติดังกล่าวได้แปรเปลี่ยนไปเป็นทัศนคติของคนในสังคม ทัศนคติดังกล่าวนี้อาจมีการสั่งสมและแก้ไขได้ยาก แม้ว่าสภาพเป็นจริงจะเปลี่ยนไปก็ตาม (กาญจนา แก้วเทพ, 2535: 86) สถานภาพดังกล่าวก็จะถูกลดทอนคุณค่าลง เป็นความไม่เท่าเทียมกัน และมักถูกดูถูกดูแคลนให้ดูต่ำต้อยกว่า อยางที่ปรากฏในน้ำเสียงของครองศีลที่พูดกับลายสิงห์ แสดงให้เห็นว่าแม้แต่ผู้ชายด้วยกันก็ยังมี การดูถูกตนเอง หยิบยกความเป็นชายขึ้นมาข่มความเป็นชายที่ต่างไปจากกรอบแนวคิดเดิม

อคติทางเพศเรื่องการแบ่งลำดับชั้นความเป็นชายนั้น ในสายตาตัวแทนของผู้หญิงสมัยใหม่อย่างแหวนเพชรกลับไม่ได้มองว่าเป็นเรื่องน่าดูหมิ่นดูแคลน อีกทั้งยังยินดีที่จะเปิดรับอย่างเต็มใจ “พอแก่ตัวลง ฉันก็อยากได้ผู้ชายที่สูงมีอฉันวิ่งหนีได้ก็พอแล้ว ไม่ต้องมาแอ่นอกทำตัวเป็นลูกผู้ชายหัวใจเกินร้อยให้เห็นหรอก” (ดวงตะวัน, 2554: 589) ทั้งนี้ความเป็นชายแบบเมโทรเซ็กส์ชวลนั้นในสายตาของผู้หญิงแล้วอาจเป็นการให้ความหมายกับผู้ชายรูปแบบที่ต่างออกไป เส้นแบ่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายพรัลเลือนลง จากเดิมที่ผู้หญิงถูกกดให้มีสถานภาพต่อยกว่าผู้ชายในทุกด้าน ผู้หญิงปรารถนาและยินดีที่จะยอมรับผู้ชายที่มีความเข้าใจ ลดความเป็นชายแบบสุดโต่งลง มุมมองของผู้หญิงสมัยใหม่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับความแข็งแกร่ง ความมีอำนาจอีกต่อไป ความเป็นชายนั้นไม่ได้ถูกแซ่แข่งอยู่หนึ่งอย่างที่เป็นมายาคติที่สังคมยอมรับ ความเป็นชายสามารถปรับเปลี่ยนเลื่อนไหลไปและกำหนดความหมายความเป็นชายในรูปแบบที่เปลี่ยนไปจากอุดมคติแบบเดิม

กรอบความคิดเรื่องเพศสภาพปรากฏในนวนิยายยิ่งจะชัดเจนให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน โดยเฉพาะในนวนิยายแนวโรมานซ์ที่เป็นเรื่องรักๆ ใคร่ๆ ระหว่างรักต่างเพศ การปรากฏตัวละครสวมบทบาทเพศตรงข้ามเป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของเรื่องเพศสภาพ การตั้งคำถามกับความเป็นหญิงความเป็นชายตามที่สังคมคาดหวัง ลายสิงห์และแหวนเพชรเป็นตัวละครที่มีจุดยืนและออกมาท้าทายเรื่องเพศสภาพที่ไม่ได้ดำเนินตามที่สังคมให้ความหมายไว้ เมื่อปรากฏในนวนิยายการตั้งคำถามเหล่านี้ถูกขยายให้ชัดเจนในลักษณะที่ตัวละครถูกทำให้เป็นอื่นในสายตาของคนในครอบครัว การใช้ชีวิตโสดเป็นเรื่องไม่ปกติ จำเป็นต้องถูกจับเข้ามาสู่ระเบียบการแต่งงานมีคู่ครองสร้างครอบครัวที่สมบูรณ์ ตัวละครเอกพยายามที่จะดำรงตนอยู่นอกกรอบของการสร้างครอบครัวแต่ในเมื่อเป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวเขาก็ไม่ได้ทำผิดกฎการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข อีกทั้งยังเป็นโซ่ข้อกลางที่คอยดูแลญาติพี่น้องแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวของพี่น้องให้ประนีประนอมกันได้

ในสังคมรักต่างเพศปฏิเสธไม่ให้โอกาสและไม่ยอมรับบุคคลที่มีพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับมายาคติของเพศสภาพที่สังคมกำหนดเอาไว้ และมีความวิตกกังวลว่าความแตกต่างนี้จะสร้างปัญหาให้แก่สถาบันครอบครัว รวมไปถึงจนถึงอาจลุกลามทำให้เกิดปัญหาในสังคมตามมา แท้ที่จริงแล้วปัญหาในครอบครัวมักเกิดจากความไม่เข้าใจกันของคนในครอบครัว การนอกใจ สัมพันธภาพของคู่สมรส การแยกทางกัน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นหลังการสมรส คู่สมรสที่ละเมิดกฎของการครองเรือนก็จะทำให้เกิดปัญหาครอบครัวได้ ตัวอย่างข่าวบิณฑ์ที่นอกใจภรรยาทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งจนแทบประคองชีวิตครอบครัวเอาไว้ไม่ได้ ส่วนพัตยศผู้เป็นพ่อที่เคยภูมิใจในตัวลูกชายเป็นหัวหน้าครอบครัวพร้อมพรั่งสมบูรณ์ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็ผิดหวังอย่างรุนแรงทำใจไม่ได้กับเหตุการณ์ความร้ายฉานที่เกิดขึ้น ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาใหญ่ที่เมื่อเทียบกับการขัดขึ้นไม่ยอมสร้างครอบครัวของสายสิงห์ ปัญหาการนอกใจจนนำไปสู่การหย่าร้างมีผลต่อโครงสร้างของสถาบันครอบครัว อย่างไรก็ตามความกังวลต่อการครองสถานะโสดเป็นปัญหาในระดับครอบครัวในแง่ที่เกรงว่าจะไม่มีทายาทสืบตระกูลหรือการกังวลว่าจะโดดเดี่ยวลำพัง ไม่มีคนคอยดูแลในบั้นปลายชีวิต ไม่นั่นคงในชีวิตนั่นเอง

แหวนเพชร: ผู้ตั้งคำถาม ‘ความโสด’ กับสังคมนอกบ้าน

เมื่อพิจารณาสถานภาพผู้หญิงในสังคมไทยไม่ได้ถูกแยกบทบาทหน้าที่เป็นขั้วตรงข้ามกับผู้ชายอย่างเด็ดขาดตามแนวคิดของตะวันตก แต่จะพบความแตกต่างบทบาทหน้าที่ของหญิงชนชั้นสูงกับสามัญชน บทบาทของผู้หญิงชนชั้นสูง อาทิ หญิงสาววังหรือธิดาขุนนางต้องอยู่ในกรอบจารีตและกฎระเบียบ และการเรียนรู้ฝึกฝนความเป็นกุลสตรีเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่เมียและแม่ที่ดีถูกจำกัดพื้นที่อยู่แต่ในบ้านหรือเข้าอบรมในวัง ไม่สามารถออกนอกกฎระเบียบและข้อบังคับได้ต่างจากผู้หญิงชาวบ้านมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจและสังคม การพึ่งพาสามีเกิดในหญิงชนชั้นสูงมากกว่าเพราะหญิงชนชั้นสูงแทบจะไม่ได้สัมพันธ์กับสังคมภายนอกบ้าน ความเป็นตัวตนหรือความมีเกียรติทางสังคมของผู้หญิงต้องถูกสะท้อนผ่าน

ทางชื่อเสียงเกียรติยศของสามี ในขณะที่หญิงชาวบ้านต้องทำงานเลี้ยงครอบครัวร่วมกับสามีระดับของการพึ่งพิงจึงต่างกัน (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2543: 136-141) ความแตกต่างของสถานภาพผู้หญิงดังกล่าวอาจถูกคลี่คลายไปตามกาลเวลาแต่ยังคงเห็นได้จากรูปแบบของครอบครัวเมืองกับชนบท รูปแบบครอบครัวแบบเมืองปรากฏในครอบครัวของลายสิงห์ เป็นครอบครัวชนชั้นกลางที่มีแนวคิดแบบดั้งเดิมคือมีผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัว มีอำนาจตัดสินใจและจัดระเบียบครอบครัวให้อยู่ภายใต้อำนาจของผู้นำครอบครัวที่เป็นผู้ชาย และพยายามหล่อหลอมความคิดของสมาชิกในบ้านให้สร้างครอบครัวเป็นไปตามแนวทางของบิดาธิปไตย ส่วนรูปแบบครอบครัวแบบชาวบ้านปรากฏในครอบครัวของแหวนเพชร ซึ่งอนุญาตให้ผู้หญิงก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำครอบครัวได้ ภายใต้เงื่อนไขว่าตัวละครยาเป็นหญิงมีจิตใจเข้มแข็ง แกร่ง ผ่านประสบการณ์ชีวิตมาอย่างมั่นคง มีบารมีให้สมาชิกในครอบครัวยอมรับวิถีชีวิตเป็นแบบอย่างของแหวนเพชร ตัวละครทั้งสองอยู่ภายใต้การหล่อหลอมซ้ำให้มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องเพศที่แบ่งแยกบทบาทหน้าที่ความเป็นชายหญิงและเป็นบ้ำหลอมให้ตัวละครเอกทั้งคู่ที่ยังมีสถานภาพโสดมีกรอบความคิดในการดำรงตนต่างกัน กล่าวคือ แหวนเพชรมีอิสระจากความเป็นครอบครัวมากกว่าลายสิงห์ เนื่องจากเป็นลูกสาวคนเดียวและเป็นคนโปรดของย่า การคิดและตัดสินใจจึงปราศจากการกดดันอย่างจริงจัง ส่วนลายสิงห์เป็นลูกชายคนกลาง (Wednesday child) แวดล้อมไปด้วยพี่น้องที่มีครอบครัวแล้ว เขาจึงดูแปลกแยกจากคนในครอบครัวจึงเป็นเหตุผลว่าเขาจึงเป็นที่เฟื่องเฟิงให้จัดการกับความโสดให้เข้ามาอยู่ภายใต้กรอบการสร้างครอบครัวสมบูรณ์แบบอย่างบิดาและพี่น้องของเขา

ความโสดของแหวนเพชรกับลายสิงห์ประกอบขึ้นด้วยพื้นฐานครอบครัววิถีในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันแบบคู่ตรงข้าม แต่คู่ตรงข้ามที่แสดงให้เห็นนั้นจะเห็นได้ว่าการสลับคุณลักษณะกลับด้านให้ตัวละครทั้งสองเพศนั้นสวมบทบาทเพศตรงข้ามกัน ดังนี้

แหวนเพชร

ลูกสาวคนเดียว
ครอบครัวผู้หญิงเป็นผู้นำ
ต่างจังหวัด
อยู่คนเดียว
ทำงานบริษัท
ไม่ทำงานบ้าน

ลายสิงห์

ลูกชายคนกลาง (พี่น้อง 5 คน)
ครอบครัวผู้ชายเป็นผู้นำ
เมืองหลวง
อยู่กับครอบครัว
ธุรกิจส่วนตัว
ดูแลงานบ้าน

อย่างไรก็ตาม นวนิยายเล่นกับความย้อนแย้งกับการละเมิดออกนอกกรอบของตัวละคร แทนที่แหวนเพชรที่ดูเหมือนเป็นคนมีอิสระออกมาจากครอบครัวต่างจังหวัด ใช้ชีวิตอยู่ด้วยตัวเองมาตั้งแต่สมัยเรียนจนทำงาน อยู่ลำพังในเมืองหลวงมาตลอด สังคมเมืองหล่อหลอมให้ใช้ชีวิตแบบปัจเจกพึ่งตนเองเป็นหลัก แต่อาชีพของแหวนเพชรมีความย้อนแย้งกับจุดยืนความโสด แม้ว่าจะเป็นเวิร์คกิ้งวูแมนสามารถจัดการงานได้อย่างสมบูรณ์ แต่เนื้อหาสาระของการทำงานในนิตยสารส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ในชื่อว่า “Lovely Family” ภารกิจหลักคือต้องเป็นดำเนินกิจกรรมส่งเสริมความรักความอบอุ่นในครอบครัว กลับตีกรอบให้แหวนเพชรทั้ง ๆ ที่พยายามดิ้นหลุดออกไปจากอุดมการณ์เรื่องครอบครัว ในขณะที่ลายสิงห์ดูเหมือนจะอยู่ภายใต้ความกดดันของครอบครัวและมีวิถีชีวิตประจำวันอยู่ในบ้าน แต่งานของลายสิงห์กลับเป็นงานที่มีอิสระ ใช้ความสร้างสรรค์ เป็นศิลปินจัดดอกไม้ที่ได้รับรางวัลการันตีความสำเร็จในหน้าที่การงาน อีกทั้งนิสัยพฤติกรรมและการแสดงออกนั้นแตกต่างกัน แหวนเพชรมีความเป็นชายโผงผาง ไม่เรียบร้อย ส่วนลายสิงห์มีความอ่อนโยน นุ่มนวลเป็นคุณลักษณะของความ เป็นหญิง ในการนิยามความโสดถึงแม้จะมีร่วมกันเรื่องของการไม่ต้องการผูกมัดกับความเป็นครอบครัวหรือการแต่งงานแต่ถูกประกอบสร้างและให้ความหมายด้วยรูปแบบที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ทำให้ต่อการปฏิบัติตนในสถานภาพโสดของลายสิงห์พยายามเลี่ยงการปะทะกับสังคมแวดล้อมโดยไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาให้กับกฎเกณฑ์ ไม่ละเมิดแต่พยายามโอนอ่อนประนีประนอม ส่วนแหวนเพชรแสดงท่าทีออกมาในลักษณะของการแข็งขืน ตั้งคำถามกับสังคม

ภายนอกที่ยังเต็มไปด้วยอคติและความไม่เท่าเทียมกันของคนโสดกับคนมีครอบครัว

การออกมาทำงานข้างนอกมีชีวิตอยู่ในปริมณฑลสาธารณะมากกว่าอยู่บ้าน ย่อหย่อนเรื่องการบ้านการเรือน เป็นผู้หญิงทำงาน ทันสมัย ฉลาด มั่นใจ ความเป็นตัวของตัวเองตรงข้ามกับผู้หญิงตามชนบทที่อยู่แต่ในบ้านทำหน้าที่เมียและแม่ แหวนเพชรไม่ได้ให้ความสำคัญประเด็นกับเรื่องการกินอยู่ เมื่อหลายสิ่งมีโอกาสเข้าไปที่คอนโดมิเนียมของแหวนเพชร ได้มีโอกาสเตรียมอาหารเข้าให้ การสำรวจดูเย็น สิ่งของภายในดูเย็นสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่การดำรงชีพและตัวตนของแหวนเพชรได้ “มีแต่กาแฟนี่แหละแหวนที่กินได้ ในตู้เย็นคุณผมเห็นมีแต่ขนมปังขึ้นรา เนยเหม็นหืน แล้วก็แดงโมผ้าซีก มีช้อนปักอยู่คั่น” ลายสิงห์บอกหัวเราะๆ ขณะที่เจ้าของห้องรีบแก้ตัว “ก็ฉันอยู่คนเดียว จะมาตะบอยหั่นเป็นชิ้นให้เสียเวลาทำไม” (ดวงตะวัน, 2554: 335) แหวนเพชรถูกมองในลักษณะที่เป็นผู้หญิงที่มีข้อบกพร่องแต่ลายสิงห์ที่เข้าไปจัดการกับงานบ้านกลับดูเป็นผู้ชายที่สังคมยอมรับและมองในแง่ดี

กรณีที่ผู้หญิงออกมาทำงานนอกบ้านตัดสินใจเลือกความสำเร็จในเรื่องชีวิตการทำงานส่วนใหญ่มักจะเป็นโสดไม่เคยผ่านการแต่งงาน หรือไม่ก็หย่าร้าง ผู้หญิงกลุ่มนี้มักถูกกำหนดให้รู้สึกผิดว่าได้รับความสำเร็จในหน้าที่การงาน แต่ก็ต้องสละชีวิตครอบครัว ละวางบทบาทแม่และเมีย ซึ่งเป็นหัวใจหลักของหน้าที่ผู้หญิงออกไป สังคมจะมองผู้หญิงเหล่านี้ถูกตราว่าเป็น “สาวที่นทีก” “ขึ้นคาน” หรือ “แม่ฝ่ายผู้ทิ้ง” ในกรณีที่แต่งงานแล้วเลิกกันไป เป็นความรู้สึกผิดที่สังคมมอบให้ตามหลอกหลอน เป็นความรู้สึกที่เกาะกินใจผู้หญิงที่ออกจากบ้านมาอยู่ในพื้นที่สาธารณะ (กาญจนา แก้วเทพ, ใน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, บรรณาธิการ, 2544: 87-88) การเปิดโอกาสให้ผู้ชายที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในบ้านมากขึ้น เข้ามาช่วยเหลืองานบ้านมาเล่นบทบาทพ่อบ้าน เพื่อเป็นการสลายเรื่องการผูกเพศไว้กับพื้นที่และยังมีผลดีต่อการส่งเสริมความสมบูรณ์ให้แก่ชีวิตของผู้ชายเอง (กาญจนา แก้วเทพ, ใน

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, บรรณานุกรม, 2544: 116) จากคำอธิบายดังกล่าวจะเห็นว่าการสลับบทบาทหน้าที่จากพื้นที่ครัวเรือนกับพื้นที่งานคือความยกย่องของการให้คุณค่าเรื่องเพศที่ยังคงกดทับความเป็นหญิงให้ต่ำกว่าผู้ชายอยู่ดี เพราะถือเป็นการเสียดสีของทั้งสองฝ่ายที่จะออกจากพื้นที่ที่ถูกสังคมจัดวางให้ไปอยู่ในพื้นที่ที่ต่างไปจากเดิม ผลที่ได้ก็ยังคงตอกย้ำอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ที่ให้ค่าความสูงส่งกับผู้ชายและผู้หญิงก็เป็นฝ่ายที่ถูกกดทับไว้ภายใต้แนวคิดนี้อยู่ดี กล่าวได้ว่าการเรียกร้องความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันอาจไม่มีอยู่จริงหรือไม่สามารถทำให้สัมฤทธิ์ผลได้ในสังคมปิตาธิปไตย

เมื่อผู้หญิงออกมาทำงานนอกบ้าน มีหน้าที่การงานสูง มีอำนาจทางเศรษฐกิจดี มีกำลังในการจับจ่ายใช้สอย สิ่งที่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ใช้ควบคุมประชากรของรัฐคือมาตรการในการเก็บภาษีจากผู้มีรายได้ การจ่ายภาษีให้แก่รัฐเอื้อประโยชน์ให้แก่คนมีครอบครัวที่จะใช้เป็นค่าลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ลดหย่อนค่าเลี้ยงดูบิดามารดา สามีหรือภรรยาของผู้มีเงินได้ การหักลดหย่อนบุตรชอบด้วยกฎหมายหรือบุตรบุญธรรม (<http://www.rd.go.th/publish/557.0.html>, 2012) ในฐานะพลเมืองสถานะโสดจึงเป็นการตั้งคำถามต่อความเป็นธรรมของอำนาจรัฐ

หญิงสาวนั่งหน้าบึ้ง มองเอกสารภาษีตรงหน้าราวกับจะให้มันมอดไหม้เป็นจุดจบไปด้วยสายตาร้อนแรงของหล่อน ดูสิดู มันนำไปประท้วงหน้าทำเนียบรัฐบาลจริงๆ เชียว แหวนเพชรอยากจริงๆ ว่าคนโสดนะใช้น้ำใช้ไฟ ใช้ถนน ทางด่วน ตู้อิโชนีย์ สนามบินเปลืองกว่าคนอื่นตรงไหน ถึงต้องจ่ายภาษีให้รัฐมากกว่าคนแต่งงานแล้ว หรือคนโสดเป็นพลเมืองแค่ครึ่งหนึ่งของประเทศนี้หรือไร ... “ฉันทอยากจริงๆ นะคุณสิงห์ ว่าการอยู่เป็นโสดอย่างเราสองคนเนี่ย มันทำให้ข้าวยากหมากแพง โลกร้อน ไอโชนรั้ว น้ำป่าไหลหลากหรือไง คิดดูดี ทั้งๆ ที่เราจ่ายภาษีให้รัฐตั้งมาก

มันควรมีกฎหมายชักจูงบับออกมาเพื่อพิทักษ์สิทธิและ
ปกป้องคนใช้ชีวิตคนเดียวได้แล้ว”

(ดวงตะวัน, 2554: 178-185)

เมื่อพิจารณาถึงเรื่องเพศของไทยแต่เดิมแตกต่างไปจากกรอบเรื่องเพศ
กระแสหลัก เรื่องเพศไม่ได้ถูกมองในทางลบที่เป็นอันตรายและต้องควบคุมตาม
ฐานคติทางศาสนาและปรัชญาที่รองรับเพศวิถีแบบชนชั้นกลางที่เป็นของนำเข้า
ฐานความเชื่อรองรับเพศวิถีกระแสหลักมองเรื่องเพศเป็นเรื่องต่ำ ผิดบาป เป็นไป
เพื่อการเจริญพันธุ์เท่านั้น ทำให้เกิดการควบคุมหน้าที่ บทบาท พฤติกรรมหญิง
ชายให้แยกออกจากกัน (ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2551: 43-44) แท้ที่จริงแล้ว
สถานภาพชายหญิงทั่วไปบทบาทการใช้ชีวิตไม่ได้ถูกตรึงแบ่งขั้วอย่างชัดเจนแบบ
ที่รับจากตะวันตก ซึ่งรัฐพยายามที่จะใช้กรอบความคิดดังกล่าวควบคุมชีวิตทาง
เพศของสมาชิกในสังคมให้เป็นไปตามบรรทัดฐานที่กำหนดไว้ โดยใช้กฎหมาย
ศาสนา กฎระเบียบต่างๆ เป็นเครื่องมือในการควบคุม ความไม่เท่าเทียมกันใน
ฐานะพลเมืองที่คนโสดได้รับเป็นความคับข้องใจที่เกิดจากการที่รัฐเข้ามาบีบบบาท
ในการให้สิทธิ์หรือจำกัดสิทธิ์ของคนในสังคมภายใต้อุดมคติพลเมืองที่ดีของรัฐ เมื่อ
พิจารณาจากการตั้งคำถามของตัวละครที่เป็นผู้หญิงโสดที่พยายามก้าวผ่านกรอบ
แนวคิดเรื่องเพศออกมาแล้วสะท้อนว่า แม้ว่าการเรียกร้องสิทธิเปิดกว้างมากขึ้น
เท่าไร การปรับเปลี่ยนทัศนคติที่สืบทอดกันมายาวนานฝังรากลึกแซ่แข็งเอาไว้ยาก
ที่จะรื้อถอนออกได้ นอกจากทัศนคติของคนในสังคมแล้ว กลไกการควบคุม
พลเมืองของรัฐก็มีส่วนจำกัดสิทธิของประชากรให้ต้องดำเนินไปตามระเบียบ
ข้อบังคับทางกฎหมาย เสียงของตัวละครจึงเป็นการกระตุ้นให้เห็นถึงความจริงด้าน
หนึ่งในสังคม ซึ่งการนำเสนอก็ยังคงติดอยู่กับกับดักคู่ตรงข้ามที่กดทับความเป็น
ชายความเป็นหญิงอยู่เช่นเดิม

ตัวรักและหวังดี: ความรุนแรงแฝงเร้นในครอบครัว

สถานภาพโสดยังเป็นความกังวลของสังคมสมัยใหม่ที่อาจถูกเหมารวมไปกับผู้มีความหลากหลายทางเพศ แหวนเพชรรู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมถึงกับระบายให้ตั้งใจเพื่อนเกย์คนสนิทฟัง “ฉันว่า เกย์กับคนโสดก็ชะตากรรมเดียวกันนั่นแหละตั้ง” (ดวงตะวัน, 2554: 54) ความกังวลที่สังคมมีต่อบุคคลกลุ่มดังกล่าวเกี่ยวพันกับเรื่องความเป็นปกติ และความเป็นธรรมชาติที่มนุษย์จะต้องมีการสืบเผ่าพันธุ์ ผลิตทายาทเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคมต่อไป บุคคลที่ดำรงสถานภาพโสดกับบุคคลที่รักเพศเดียวกันตกอยู่ในสถานการณ์ไม่ก่อให้เกิดการผลิตเพื่อดำรงเผ่าพันธุ์ ตัดวงจรการผลิต ความกังวลของสังคมแบบรักต่างเพศจึงเห็นว่าการอยู่เป็นโสดหรือบุคคลหลากหลายทางเพศเป็นเรื่องผิดปกติ ผิดธรรมชาติ เป็นความเปี่ยงเบน ในเรื่องแหวนดอกไม้คนในครอบครัวของหลายสิ่งๆ และคนแวดล้อมแหวนเพชรต่างยืนยันทรงกัน ตัวอย่างคำพูดของพ่อหลายสิ่งๆที่ว่า “รักกัน มันก็ต้องแต่งงานกันสิ จะไปฝืนธรรมชาติได้ยังไง” (ดวงตะวัน, 2554: 602) หรือตอนที่ครองศีลพูดขอแต่งงานกับแหวนเพชรว่า

“โธ...น้องแหวนครับ” ครองศีลยิ้มอย่างเอ็นดู “มันเป็นเรื่องธรรมชาติออกนะครับที่คนเราเมื่อถึงเวลานึงก็ต้องแต่งงานมีครอบครัว”

ธรรมชาติ? แต่งงานมีครอบครัวนะหรือเป็นเรื่องธรรมชาติใครกันนะเป็นคนบอกเช่นนี้ แหวนเพชรนี่ก็อยากถามใครคนนั้นเหลือเกินว่าแล้วที่อยู่เป็นโสดกันครึ่งก่อนโลกนะ มันผิดธรรมชาติกันหมดหรือไง? “จ้ะแหวนคงผิดธรรมชาติ”

(ดวงตะวัน, 2554: 428)

ในสังคมรักต่างเพศ ให้ความสำคัญกับเรื่องความรักระหว่างหนุ่มสาว การแต่งงาน ลงท้ายการสร้างครอบครัว วิถีชีวิตของคนในสังคมอยู่ในสภาพโสดมีจำนวนมากกว่ามีคู่ครอง ไม่ว่าจะมีความโสดแบบยังไม่ได้ผ่านการแต่งงานหรือ

โสดแบบผ่านการแต่งงาน การตีขลุมว่าคนปกติต้องแต่งงานมีคู่ครอง การใช้ชีวิตครอบครัวเป็นเรื่องธรรมชาตินั้นน่าจะเป็นการไม่ยุติธรรมสำหรับคนอื่นเป็นจำนวนมาก เพราะหากสังคมให้ความสำคัญกับความปกติและธรรมชาติแล้ว สิ่งที่อยู่นอกเหนือจากนั้นจะถูกเบียดขับให้เป็นอื่นโดยปริยาย ดังนั้น ธรรมชาติที่แท้จริงเท่ากับความไม่ปกติ ความไม่เป็นธรรมชาติหรือความเบี่ยงเบนไปได้ แท้จริงแล้วอุดมการณ์เรื่องเพศ ความรัก การแต่งงานหรือครอบครัวถูกประกอบสร้างจากมุมมองสังคมแบบรักต่างเพศ กรอบแนวคิดดังกล่าวอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมได้

Galtung (1996) ได้แบ่งประเภทของความรุนแรงได้เป็น 3 ประเภทคือ 1. ความรุนแรงทางกายภาพ (physical violence) คือความรุนแรงทางตรงมีการปะทะกันทำร้ายร่างกายกัน 2. ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (structural violence) คือลำดับชั้นในสังคมผูกอยู่กับระบบอำนาจในสังคมที่แสดงออกโดยฐานะตำแหน่งที่ไม่เท่าเทียมกัน สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจและโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันหรือเรียกว่าความอยุติธรรมทางสังคม (social injustice) และ 3. ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (cultural violence) หมายถึงความเชื่อ ความยึดถือในสังคมที่คอยค้ำจุนให้สังคมยอมรับความรุนแรงประเภทอื่นๆ แม้จะเป็นสิ่งไม่ถูกต้องและทำให้คนรับรู้และเข้าใจว่าหรือเชื่อว่าเป็นสิ่งปกติที่ดำรงอยู่ในสังคม และเป็นสิ่งที่มีมาแต่อดีต ดังนั้นจึงต้องยอมรับกันไป (อุษณีย์ ธโนศวรรย์ และศรีชัย พรประชาธรรม, 2554: 227-228)

จากคำอธิบายข้างต้น ความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นกับคนโสดนั้นน่าจะคาบเกี่ยวกันในสองกรณีคือเป็นทั้งความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม กล่าวคือ ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นกับความโสดคือสิ่งที่สังคมรักต่างเพศประเมินค่าโดยใช้เกณฑ์ความปกติและความเป็นธรรมชาติเข้ามาวัดกัน คนที่อยู่นอกกรอบให้เป็นความเบี่ยงเบน ไม่ปกติ ไม่เป็นธรรมชาติ ให้เป็นคนส่วนน้อยของสังคม เป็นความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นทั้งในสังคมจริงและในงานวรรณกรรม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนสองกลุ่มเป็นไปได้ในรูปแบบคนมีคู่ได้รับสิทธิ์

อนุญาตให้ได้รับผลประโยชน์หรือเข้าไปเป็นสมาชิกทางสังคมได้อย่างเต็มภาคภูมิ มีทั้งสังคมและกฎหมายอีกทั้งอำนาจการปกครองของรัฐเข้ามาสนับสนุนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ต่างจากคนโสดที่ไม่มีแรงสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ และยังคงอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ข้อบังคับจากสังคมและรัฐ ตัวอย่างเห็นได้จากกรณีเรื่องการเสียภาษีที่ไต่ถามแล้วข้างต้น อีกทั้งสังคมยังตราหน้าความโสดด้วยชุดความคิดที่ว่า เป็นความแปลกประหลาด เข้ากับผู้อื่นไม่ได้ ขึ้นคาน ทินทิก ฯลฯ ทำให้เกิดปัญหาความน้อยเนื้อต่ำใจไม่เท่าเทียมกันหรือถูกกันให้แปลกแยกและอับอาย

ส่วนความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับคนโสดก็คือเรื่องของความคิด ความเชื่อทัศนคติของสังคมที่ฝังรากลึกยากที่จะรื้อถอน จะเห็นได้จากตัวละครในเรื่องพยายามตั้งคำถามกับความไม่เท่าเทียมกัน อคติทางเพศ สิ่งเหล่านี้ยังไม่ได้รับการแก้ไขในโลกแห่งความเป็นจริง ในวรรณกรรมความรุนแรงประเภทนี้เกิดขึ้นในครอบครัวที่ใช้เรื่องความรัก ความหวังเผลอและความหวังดีของคนในครอบครัว และครอบครัวมาเป็นข้ออ้าง ทั้งปลอม ทั้งขู่เพื่อจุดตั้งให้ตัวละครต้องเข้ามาอยู่ในกรอบความคิดแบบรักต่างเพศ

ตัวอย่างเหตุผลและรูปแบบการให้เหตุผลมาโน้มน้าวใจ

“โอ้พ่อครับ อยู่อย่างนี้ผมก็สบายดีแล้ว ทำไมต้องไปหาหาใส่หัวหาห่วงมาผูกคออีกล่ะครับ”...

“เหาที่ไหน ห่วงอะไรกันนายสิงห์ ผู้ชายเรานะถ้าได้เมียดีก็จะช่วยกันประคองหนุนนำผิวให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุขนะ”...

(ดวงตะวัน, 2554: 48)

หรือตอนที่ครอบครัวลายสิงห์สังเกตเห็นพฤติกรรมความสนิทสนมกันมากของลายสิงห์กับแหวนเพชร จนหาทางบีบบังคับทั้งคู่ “จับได้คราวนี้ละ พ่อจะลากตัวมันมาแต่งงานให้ได้ มันจะเลิกคิดอะไรนอกกลุ่มนอกทางเสียที ...บางทีพ่ออาจจะจ้างหาวิธีกดดันผู้หญิงคนนั้นด้วยอีกทางหนึ่งกระมัง” (ดวงตะวัน, 2554: 527) หรือในตอนที่พ่อของลายสิงห์ป่วย การเห็นลูกหลานเป็นฝั่งเป็นฝาถือปวารณาครั้งสุดท้าย “พ่อ

ขอร้อง แต่งงานกันเถอะนะ” ...“นะนายสิงห์ หนูแหวนเพื่อเห็นแก่พ่อ พ่ออยากเห็นเราสองคนแต่งงานกัน”(ดวงตะวัน, 2554: 602-603) หรือทางฝั่งของแหวนเพชร พ่อของแหวนเพชรพุดชูเร่งรัดให้หาคู่แต่งงาน “เห็นไหมไอ้แหวน เพื่อนฝูงก็แต่งงานไปหมดแล้ว แล้วเอ็งล่ะ เมื่อไหร่จะแต่งงานเสียที”... “ระวังเถอะไอ้แหวน เอ็งไม่เคยได้ยินคำโบราณหรือ ที่เขาวาเลือกนั้กมักได้แระ อายุอานามก็มากขึ้นทุกวัน เป็นสาวแก่ทีนทีก็ไม่มีผู้ชายดี ๆ แต่งด้วยยามาหนึ่งเสียใจทีหลังแล้วกัน” (ดวงตะวัน, 2554: 303) ไม่ว่าจะแสดงออกอย่างไร ประเด็นในการกล่าวอ้างนั้นล้วนแล้วแต่เป็นการกะเกณฑ์วิถีในการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามครรลองกรอบความคิดเรื่องการสร้างครอบครัว โดยที่ไม่ได้รับฟังความคิดเห็นของเจ้าของชีวิต ซึ่งความอึดอัดคับข้องใจมีผลกระทบให้เกิดการโต้กลับในรูปแบบของการปฏิเสธรของแหวนเพชรและการวางเฉยของลายสิงห์ จนเกือบทำให้ความสัมพันธ์อันดีของตัวละครทั้งสองขาดสะบั้นลง

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว ไม่จำเป็นว่าความรุนแรงจะต้องปรากฏออกมาในรูปของการทำร้ายร่างกายเพียงอย่างเดียว การบีบบังคับ ทำให้เสียใจหรืออึดอัดใจ แม้จะเกิดจากความรัก ความหวังใยและความหวังดีก็จัดได้ว่าเป็นความรุนแรงได้เช่นกัน ภายใต้ครอบครัวใหญ่อันอุ่หนาฝาคั่ง ออบอุ่ไปด้วยรักและหวังใย การเข้าซ้้ถ้ามไถ่ด้วยความหวังใยนั้นกลับยังทำให้สถานการณ์เลวร้ายลงกว่าเดิม กลับกลายเป็นยังทำให้เกิดความแปลกแยก ความรุนแรงที่ถูกเคลือบภายนอกด้วยถ้อยคำที่แสดงความเป็นห่วงเป็นใยแต่แท้ที่จริงแล้วเป็นการบีบบังคับให้เกิดปัญหาอื่นขึ้นมาแทน

การจัดการชีวิตคู่แบบคนโสดในสังคมสมัยใหม่

บทสรุปของคนโสดไม่ได้หมายถึงคนที่อยู่คนเดียวลำพัง คริวเรือนคนโสดและสถานภาพโสดไม่ใช่การไม่มีความสัมพันธ์กับใคร แต่อาจรวมถึงคนสองคนที่ไม่ได้เลือกรูปแบบชีวิตการแต่งงาน และพอใจที่จะใช้ชีวิตด้วยกันโดยแยกกันอยู่ก็ได้ ครอบครัวทุกวันนี้ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของส่วนตัวที่ไม่ได้มีชีวิตสอดคล้องกับต้นแบบที่เรียกว่าครอบครัวปกติ การตัดสินใจแบบดั้งเดิมว่าอะไรปกติ หรือ

เยียงเบน ไม่มีความหมายอีกต่อไป (อลิซาเบธ, 2550: 3-23) การอยู่ร่วมกันอาจไม่ใช่ในสถานะครอบครัวแต่เป็นการใช้ชีวิตอยู่ด้วยตัวของตัวเอง มีอิสระและมีระยะห่างระหว่างกัน อย่างไรก็ตามนวนิยายโรมานซ์ก็มีทางออกให้แก่ตัวละครที่รักอิสระและไม่คร่ำคร่าต่อการทำงานผูกมัดกัน ลายสิงห์ใช้ถ้อยคำที่ประนีประนอมกับผูกมัดก็ทำให้อิสระแก่กันและกัน “ผมหมั่นคุณให้คุณอยู่เป็นโสดอย่างนี้กับผมตลอดไป” (ดวงตะวัน, 2554: 436) ไม่มีการผูกมัดด้วยพิธีกรรมการแต่งงาน แต่อาจผูกพันกันด้วยสัมพันธ์ภาพแบบเพื่อนที่เข้ามาร่วมแบ่งปันกัน ทางออกของคู่รักคนโสดก็คือ “ผมก็ซื้อบ้านเข้าสักหลัง แล้วชวนแหวนชวนตั้งมาอยู่ด้วย มาแชร์ทุกสิ่งทุกอย่างกัน แล้วก็ค่อยช่วยเหลือดูแลกันยามแก่เฒ่า ไม่อีกที ถ้ารักอิสระ ก็ไม่ต้องอยู่บ้านเดียวกันก็ได้ แต่ปลูกบ้านไว้ใกล้ๆ กันไปมาหาสู่กันสะดวก” (ดวงตะวัน, 2554: 612)

จากความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในสังคมสมัยใหม่รูปแบบการใช้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ความคลี่คลายของการมีพันธสัญญาการแสดงความเป็นเจ้าของกันและกัน ผ่านกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างทะเบียนสมรส หรือผ่านพิธีกรรมการแต่งงานเพื่อประกาศให้สังคมได้รับรู้ถึงความสัมพันธ์เป็นเพียงเปลือกนอก ความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ดำเนินไปภายใต้สังคมแบบริบอคินิยม ความรักแท้จะต้องผ่านการแสวงหา การคัดสรร คัดกรอง เรียนรู้กันจนเป็นที่พอใจก่อน จึงจะสรุปความสัมพันธ์ว่าจะเป็นความสัมพันธ์แบบชั่วคราวหรือยั่งยืนนั่นเอง

สรุป

กรอบแนวคิดของสังคมรักต่างเพศกำหนดบทบาทของผู้คนในสังคมให้ดำเนินตามกฎเกณฑ์ และถูกหล่อหลอมให้กลายเป็นวิถีชีวิต ไหลเวียนอยู่ในชีวิตประจำวัน เกิดเป็นความเคยชินและรื้อถอนได้ยาก เมื่อปรากฏตัวละครที่มีวิถีที่ต่างออกไปขึ้นมาตั้งคำถามกับปรากฏการณ์ที่ดูเหมือนเป็นเรื่องปกติธรรมดา นั้น เปิดโปงมายาคติที่ประกอบสร้างขึ้นนั้นว่าไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ หากเกิดจากการสร้างชุดอุดมการณ์ขึ้นมาเพื่อคงเสถียรภาพของกรอบความคิดนั้น

ให้ดำรงอยู่ได้ต่อไป อย่างไรก็ตามตัวบทที่เป็นวรรณกรรมประเภทโรมานซ์ก็ยังกำหนดกรอบให้ตัวละครต้องดำเนินไปตามกระแสสังคม แม้ตัวละครที่พยายามจะละเมิดกรอบที่สังคมกำหนด ถึงจะไม่ได้รู้ยอดนชุดความคิดเหล่านั้นแต่ก็เป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจให้ได้อุทิศและตั้งคำถามกับความจริงเหล่านั้น เพื่อให้รู้เท่าทันความเป็นไปในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

“กรมสรรพากร.” 2556. ความรู้เรื่องภาษี: ผู้มีเงินได้มีสิทธิหักลดหย่อนอะไรได้บ้าง?. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.rd.go.th/publish/557.0.html> (วันที่เข้าถึง 15 มกราคม 2556).

กาญจนา แก้วเทพ. 2535. ม่านแห่งอคติ: ความสัมพันธ์ระหว่างสตรีกับสถาบันสังคม. ปทุมธานี: เจนเดอร์เพรส.

_____. 2544. “ผู้หญิง/ผู้ชาย: ที่บ้าน/ที่สาธารณะ.” ใน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, บรรณธิการ. สตรีศึกษา 2: ผู้หญิงกับประเด็นต่าง, หน้า 60-129. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ.

ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. 2551. ประวัติศาสตร์ของเพศวิถี: ประวัติศาสตร์เรื่องเพศ/เรื่องเพศในประวัติศาสตร์ไทย. นครปฐม: มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิงและสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ดวงตะวัน [นามแฝง]. 2554. แหวนดอกไม้. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: ดวงตะวัน.

เบค-เกอร์นส์เฮม, อลิซาเบธ. 2550. ครอบครัวในความหมายใหม่: การค้นหาวีถีชีวิตแบบใหม่. แปลโดย วารุณี ภูริสินสิทธิ์. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.

ประภาพร ชินวงศ์. 2546. Pretty boy: ปรากฏการณ์ความเป็นชายอีกรูปแบบหนึ่งในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พรสวรรค์ สุวรรณชาติ. 2552. **นักเขียนนวนิยายสตรีกับการนำเสนอโมทัศน์สตรีนิยมในนวนิยายไทยร่วมสมัย**. ปรินญาปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรรณภรณ์ สุขมาก. 2547. **นิตยสารผู้ชายกับกระบวนการสร้างความเป็นชายแบบ 'เมโทเช็กซ์วอล'**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. 2543. "ความเป็นผู้หญิง" ในสังคมไทย." **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. 12, 2: 134-160.
- _____. 2545. **สตรีนิยม: ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- วีรวรรณ ศรีสำราญ. 2533. **สถานภาพสตรีไทยในนวนิยายของกฤษณา อโศกสิน ตั้งแต่ พ.ศ. 2497-2530**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวรรณคดี เปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรวัฒน์ อินทรพร. 2541. **การศึกษาแนวคิดสตรีในนวนิยายของโบตั๋น**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุษณีย์ ธโนศวรรย์ และศรีชัย พรประชาธรรม. 2553. "การศึกษา: มายาคความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม." ใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, บรรณาธิการ. **ความรุนแรงซ่อน/หาสังคมไทย**, หน้า 220-326. กรุงเทพฯ: มติชน.

ภาษาอังกฤษ

Galtung, Johan. 1996. **Peace By Peaceful Means**. London: Sage.